

POSTANOWIENIE

Dnia 15 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ryszard Witkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Konrad Wytrykowski

SSN Jarosław Sobutka

Protokolant Anna Rusak

na posiedzeniu w Izbie Dyscyplinarnej w przedmiocie zażalenia adw. D. K. - pełnomocnika spółki S. s.r.o. na postanowienie Sądu Najwyższego – Izby Dyscyplinarnej z dnia 17 grudnia 2020 r., sygn. akt I DO (...), o umorzeniu postępowania w przedmiocie wniosku o podjęcie uchwały zezwalającej na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej **M. C. - prokuratora Prokuratury Okręgowej w C.,**

na podstawie art. 437 § 1 k.p.k. art. 459 § 1 i 3 k.p.k. w zw. z art. 135 § 6 oraz §§11 i 13 w zw. z art. 171 pkt 1 ustawy – Prawo o prokuraturze

postanowił:

uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

UZASADNIENIE

W dniu 30 września 2020 r. do Sądu Najwyższego – Izby Dyscyplinarnej wpłynął wniosek adwokata D. K., pełnomocnika spółki S. s.r.o., o wydanie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratora Prokuratury Okręgowej w C. **M. C..**

Zarządzeniem z dnia 7 października 2020 r. Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej, na podstawie art. 135 § 4 w zw. z art. 145 § 1b ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze odmówił przyjęcia wniosku

o wydanie uchwały zezwalającej na pociągnięcie M. C. do odpowiedzialności karnej, z uwagi na brak załączonych do wniosku dowodów zgodnie z art. 135 § 6 ustawy - Prawo o prokuraturze.

Na skutek zażalenia pełnomocnika wnioskodawcy, postanowieniem z dnia 20 listopada 2020 r. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone zarządzenie w całości.

Z treści złożonego wniosku wynika, że wnioskodawca zarzuca prokuratorowi Prokuratury Okręgowej w C. M. C., że prowadząc postępowanie w sprawie pod sygnaturą V Ds. (...) dotyczącej przedsiębiorstwa K. i Ż.: poświadczył nieprawdę w protokole przeszukania lokalu w K. przy ulicy M. oraz dokonał wypożyczenia akt ww. postępowania organom administracji skarbowej w C. bez uprzedniego sporządzenia postanowienia w przedmiocie dowodów rzeczowych oraz spisu zabezpieczonych dokumentów, a także wydał zgodę na udostępnienie akt bez szczegółowego określenia zakresu udostępniania, tj. wbrew treści § 143 ust. 1 i 2 Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury.

Po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 17 grudnia 2020 r. wniosku o podjęcie uchwały zezwalającej na pociągnięcie obwinionego do odpowiedzialności karnej, postanowieniem z dnia 17 grudnia 2020 r., sygn. akt I DO 57/20, Sąd Najwyższy umorzył postępowanie na podstawie art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 171 pkt 1 w zw. z art. 135 § 5 i art. 135 § 6 ustawy – Prawo o prokuraturze i obciążył Skarb Państwa kosztami postępowania.

W dniu 18 stycznia 2021 r. do Sądu Najwyższego – Izby Dyscyplinarnej wpłynęło sporządzone przez adwokata D. K. – pełnomocnika spółki S. s.r.o. zażalenie na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2020 r., sygn. akt I DO 57/20.

Pełnomocnik wnioskodawcy zaskarżył postanowienie w całości w oparciu o zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego, które – jego zdaniem – miały wpływ na treść rozstrzygnięcia, a to:

1. art. 135 § 6 ustawy – Prawo o prokuraturze, poprzez jego nieprawidłową wykładnię polegającą na przyjęciu, że to na inicjatorze postępowania ciąży obowiązek dołączenia wszystkich dokumentów, podczas gdy z utrwalonego orzecznictwa Izby Dyscyplinarnej wynika, że orzekanie opiera się na dowodach, w tym dowodach z akt postępowania karnego, które to dowody zostały wskazane w subsydiarnym akcie oskarżenia dołączonym do wniosku;
2. art. 335 § 3 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 171 pkt 2 ustawy – Prawo o prokuraturze, poprzez ich nieprawidłowe zastosowanie, a to poprzez przyjęcie, że przepis art. 335 k.p.k. ma zastosowanie w sprawach (jakich sprawach?), co wynika z art. 177 ustawy, podczas gdy art. 171 pkt 2 ustawy – Prawo o prokuraturze w dacie wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia i orzekania w niniejszej sprawie był uchylony, a art. 335 k.p.k. dotyczy instytucji wniosku prokuratora w przedmiocie warunkowego umorzenia postępowania, a § 3 nie zawierał żadnego punktu i ustępu oraz nigdy nie zawierał.

Pełnomocnik skarżącego, z uwagi na powyższe zarzuty, wniósł o uchylenie postanowienia (błędnie określone jako „zarządzenie”) i przyjęcie wniosku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie jest zasadne i co za tym idzie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 135 § 6 ustawy – Prawo o prokuraturze, sąd dyscyplinarny orzeka na podstawie wniosku i dowodów załączonych przez wnioskodawcę, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach może przeprowadzić inne dowody. Ten obowiązek załączenia dowodów przez wnioskodawcę modyfikowany jest przez treść art. 330 § 3 k.p.k. Wynika z niego bowiem, iż nie zawsze, z przyczyn niezależnych od subsydiarnego oskarżyciela posiłkowego, możliwym będzie załączenie dowodów do wniosku. Skoro wnioskodawca nie ma obowiązku załączenia akt śledztwa do subsydiarnego aktu oskarżenia – skargi inicjującej postępowanie główne, to tym bardziej nie może mieć takiego obowiązku przy składaniu wniosku o uchylenie immunitetu prokuratorowi, wobec którego akt oskarżenia został skierowany. Postępowanie w przedmiocie wniosku o zezwolenie na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej jest jednak

postępowaniem incydentalnym w ramach postępowania karnego. Wynika to wprost z art. 13 k.p.k., stanowiącego normatywną podstawę dla postępowania immunitetowego.

Innymi słowy, jest to jedno i to samo postępowanie karne, w którym rozpoznanie wniosku o uchylenie immunitetu prokuratora jest jego immanentnym elementem i choć wypadkowym, to jednak koniecznym. Rozstrzygnięcie w przedmiocie wniosku stanowi warunek sine qua non dopuszczalności przekształcenia postępowania karnego w fazę *in personam*, a w konsekwencji rozstrzygnięcia w przedmiocie tego postępowania, tj. kwestii odpowiedzialności karnej osoby, która pełni urząd prokuratora. Podobnie nie można złożyć skutecznie takiego wniosku przed wszczęciem śledztwa czy dochodzenia albo wniesieniem prywatnego aktu oskarżenia. Wniosek ten ma bowiem zawsze charakter wtórny wobec subsydiarnego aktu oskarżenia. Bez uprzedniego wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia, a więc skutecznego zainicjowania postępowania karnego przed sądem, nie jest możliwe skuteczne złożenie wniosku o uchylenie immunitetu. Prowadzenie postępowania o zezwolenie na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej byłoby wtedy bowiem bezprzedmiotowe.

Oczywistym jest, że wnioskodawca, będący subsydiarnym oskarżycielem posiłkowym, nie jest dysponentem oryginałów dokumentów znajdujących się w aktach postępowania przygotowawczego. Ich dysponentem jest prokurator, a po wniesieniu subsydiarnego aktu oskarżenia, właściwy sąd karny. Może wprawdzie załączyć ich kopie, ale nie daje to żadnej gwarancji, iż będą one w pełni kompatybilne z materiałem dowodowym znajdującym się w aktach głównych sprawy, tak pod względem kompletności, jak i treści. Tymczasem sąd dyscyplinarny powinien rozstrzygać kwestię dopuszczalności kontynuowania postępowania karnego, na podstawie tych samych materiałów, które ewentualnie, w wypadku zezwolenia na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej, będą stanowić zasadniczy element składowy podstawy faktycznej rozpoznania subsydiarnego aktu oskarżenia i rozstrzygnięcia przedmiotu postępowania karnego. Już chociażby z tego powodu sąd dyscyplinarny każdorazowo powinien zwrócić się do właściwego sądu powszechnego o nadesłanie akt postępowania karnego.

W takiej sytuacji podstawowym obowiązkiem pokrzywdzonego, który występuje w roli oskarżyciela subsydiarnego i wnioskuje o zezwolenie na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej jest zgłoszenie sądowi dyscyplinarnemu dowodów, na których oparty jest wniosek o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratora. W istocie rzeczy realizacja tego obowiązku polega na załączeniu do wniosku o uchylenie immunitetu, podpisanego przez pełnomocnika i spełniającego wymogi pisma procesowego (art. 119 k.p.k.), odpisu subsydiarnego aktu oskarżenia oraz wskazanie sądu karnego, do którego akt oskarżenia został skierowany oraz sygnatury, pod którą sprawa została zarejestrowana. Ponieważ sposób postępowania z materiałem dowodowym po wpłynięciu subsydiarnego aktu oskarżenia przewiduje art. 330 § 3 k.p.k., stosownie do jego treści wpływ wniosku implikuje podjęcie przez sąd dyscyplinarny analogicznych czynności – przesłanie odpisu wniosku i zwrócenie się do prezesa sądu karnego o nadesłanie akt postępowania przygotowawczego dla celów postępowania immunitetowego.

W tych realiach, próba przerzucenia na pokrzywdzonego obowiązku dostarczenia akt postępowania przygotowawczego jest nie tylko sprzeczna z ratio legis instytucji z art. 55 k.p.k., ale i kontrproduktywna, a przede wszystkim pozbawiona podstawy prawnej (art. 330 § 3 k.p.k. i art. 135 § 6 ustawy – Prawo o prokuraturze).

W dalszej kolejności obowiązkiem sądu dyscyplinarnego w postępowaniu wywołanym wnioskiem o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratora jest zawsze zbadanie zgłoszonych mu przez wnioskodawcę dowodów, w celu stwierdzenia, czy zachodzi dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa przez prokuratora (uchwała SN z 28.11.2018 r., sygn. I DO 6/18, LEX 2640559). Formę tego rozstrzygnięcia wskazano w art. 135 § 5 ustawy – Prawo o prokuraturze. Przewiduje on wyraźnie, iż jedynym możliwym rozstrzygnięciem w tym postępowaniu jest wydanie przez sąd dyscyplinarny uchwały o zezwoleniu albo odmowie zezwolenia na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej. Specyfika postępowania immunitetowego wskazuje, iż jest to wyraźnie preferowane rozstrzygnięcie. Podobnie rzecz przedstawia się w

postępowaniu odwoławczym, gdzie zasadniczo odwoławczy sąd dyscyplinarny rozstrzygając w przedmiocie środka odwoławczego może albo utrzymać w mocy albo zmienić uchwałę sądu I instancji. Z tego powodu w realiach tej sprawy, nie sposób zaaprobować, formy i treści zaskarżonego rozstrzygnięcia - postanowienie o umorzeniu postępowania wydane na podstawie art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k. W postępowaniu incydentalnym o uchylenie immunitetu jego specyfikę należy uwzględniać w odpowiednim stosowaniu całości mogących wchodzić w grę przepisów postępowania karnego. Uwzględnienia wymaga w szczególności to, iż jego przebieg różni się zarówno od zasadniczego postępowania karnego, jak i postępowania dyscyplinarnego. Uwagę zwraca chociażby szczególna w stosunku do innych postępowań pozycja prokuratora objętego wnioskiem o uchylenie immunitetu. Cechą charakterystyczną tej regulacji jest zatem jej szczególność i wyjątkowość, a po doprecyzowaniu składów sądów obu instancji - kompletność. Dlatego sąd dyscyplinarny nie mógł skorzystać z instytucji przewidzianej w art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k. Instytucja ta zastrzeżona jest bowiem wyłącznie dla sądu karnego. Można z niej skorzystać tylko na ściśle określonym etapie postępowania karnego, podczas kontroli wstępnej skargi zasadniczej, która jest skierowanym do sądu wnioskiem uprawnionego oskarżyciela o stwierdzenie winy oskarżonego w popełnieniu określonego przestępstwa i wyciągnięcie odpowiednich konsekwencji prawno-karnych. Dotyczy zatem tylko pism otwierających nowe stadium procesu karnego – postępowanie jurysdykcyjne, warunkujące postępowanie zasadnicze w przedmiocie odpowiedzialności karnej. Przepis ten nie ma zastosowania do skarg etapowych ani incydentalnych. Zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratora ma z kolei za zadanie uruchomić postępowanie karne zainicjowane wniesieniem aktu oskarżenia przez subsydiarnego oskarżyciela posiłkowego, które może (choć oczywiście nie musi) zakończyć się wyrokiem skazującym, nie zaś tworzenie swoistego przywileju bezkarności prokuratora. Wymaga to uprzedniego stanowiska sądu dyscyplinarnego wyrażonego w formie uchwały, podobnie jak w postępowaniu przygotowawczym przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutu. Obowiązkiem sądu dyscyplinarnego w postępowaniu wywołanym wnioskiem o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratora zawsze jest zbadanie zgłoszonych mu przez

wnioskodawcę dowodów, w celu stwierdzenia, czy zachodzi dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa przez prokuratora (art. 135 § 6 ustawy Prawo o prokuraturze). Pamiętać przy tym należy, iż niepełna tożsamość czynu opisanego we wniosku o wyrażenie zgody na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej i czynu opisanego w petitum postanowienia o umorzeniu śledztwa, wydanym w trybie art. 330 § 2 k.p.k., w związku z którym to orzeczeniem skierowano subsydiarny akt oskarżenia, a nawet ich wadliwy opis, nie zwalniała sądu dyscyplinarnego od obowiązku zbadania czy zgromadzony w toku dwukrotnie umorzonego śledztwa materiał dowodowy daje podstawę do przyjęcia, iż zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia przez prokuratora, w ramach określonego zdarzenia historycznego, przestępstwa wskazanego we wniosku pełnomocnika (uchwała SN z 28.11.2018 r., I DO 6/18, LEX 2640559). W tym względzie i tylko w tym, sąd dyscyplinarny zachowuje pełną samodzielność jurysdykcyjną.

Wstępna kontrola subsydiarnego aktu oskarżenia – formalna przeprowadzona na zasadach ogólnych, stosownie do treści art. 337 k.p.k. ani tym bardziej - merytoryczna, przeprowadzana stosownie do treści art. 339 k.p.k., nie wykazały wystąpienia tego rodzaju wątpliwości, które wskazywałyby na zasadność umorzenia postępowania z powodu oczywistości braku podstaw oskarżenia. Taki wniosek implikuje fakt, iż prezes sądu nie skierował sprawy w trybie przywołanym w art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k. na posiedzenie. Skoro skarga zasadnicza nie jest obarczona taką wadą, to wadą taką nie może być obarczony wniosek o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratora. Podstawę bowiem obu ocen stanowi ten sam materiał dowodowy, w całości zgromadzony w toku postępowania przygotowawczego. Wskazuje to na konieczność merytorycznego rozpoznania wniosku, wykluczając jakiegokolwiek zakończenie postępowania w przedmiocie wniosku o uchylenie immunitetu z przyczyn formalnych. Oczywistość, o której mowa w przepisie art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k. powinna być interpretowana ściśle. Tryb przewidziany w omawianym przepisie ma charakter *sui generis* wyjątkowy, ma stanowić narzędzie pozwalające na eliminowanie konieczności procedowania na rozprawie w sprawach, w których akt oskarżenia jest ewidentnie niezasadny, albo z powodu negatywnej przesłanki uniemożliwiającej w ogóle procedowanie, albo w sprawach, w których bez

konieczności dokonywania głębszej oceny dowodów widoczny jest na pierwszy rzut oka brak podstaw do oskarżania (postanowienie SN z 3.12.2014 r., II KK 162/14, LEX 1583220). Już samo odwołanie się do rozbieżności ocen obu sądów wskazuje, iż brak podstaw faktycznych oskarżenia nie spełnia kryterium oczywistości, niezależnie od tego co już wyżej podniesiono, tj., że gdyby istotnie wystąpił, sąd dyscyplinarny nie mógłby umorzyć postępowania immunitetowego, gdyż byłby zobowiązany do odmówienia zezwolenia na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej.

W tej konfiguracji procesowej ponowienie formalnej kontroli subsydiarnego aktu oskarżenia oraz merytorycznej tożsamyh podstaw faktycznych skargi i wniosku, jest niczym innym jak ponowieniem kontroli wstępnej aktu oskarżenia, a tym samym dokonaniem przez sąd dyscyplinarny weryfikacji oceny sądu karnego pod kątem prawidłowości jej przeprowadzenia. Jedno i drugie jest niedopuszczalne. Dlatego jakakolwiek próba podważenia w tym trybie przez sąd immunitetowy prawidłowości czynności sądu karnego nie może wywołać żadnych skutków procesowych. W konsekwencji stwierdzenie przez sąd dyscyplinarny oczywistego braku faktycznych podstaw oskarżenia nie może stanowić podstawy umorzenia postępowania immunitetowego. Powtórzyć w tym miejscu należy oczywistość, iż sąd dyscyplinarny nie może zastępować w żadnym aspekcie sądu karnego. Tym bardziej nie może go kontrolować. Przywołany art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k. może mieć natomiast odpowiednie zastosowanie w postępowaniu dyscyplinarnym do wstępnej kontroli wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej.

Na koniec nadmienić należy, że na powyższe rozstrzygnięcie nie miał wpływu zarzut drugi sprowadzający się, do wskazania błędów w postaci oczywistych omyłek pisarskich, jakie pojawiły się w zaskarżonym postanowieniu, mianowicie w powołaniu przepisu art. 171 pkt 2 ustawy – Prawo o prokuraturze miast art. 171 pkt 1 tegoż artykułu oraz art. 335 k.p.k. zamiast art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k.

Zważywszy na całość powyższych wywodów Sąd Najwyższy postanowił jak na wstępie.

